

UCHWAŁA Nr 145/VII/2016
Rady Miasta Józefowa
z dnia 27 stycznia 2016 r.

**w sprawie uchwalenia programu polityki zdrowotnej pn. „Program profilaktyki
zakażeń wirusem brodawczaka ludzkiego (HPV) w Gminie Józefów”**

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt. 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2015 poz. 1515 z późn. zm.) w związku z art. 7 ust. 1 pkt. 1 oraz art. 48b ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 581 z późn. zm.) – Rada Miasta Józefowa uchwala, co następuje:

§ 1

Uchwala się program polityki zdrowotnej pn. „Program profilaktyki zakażeń wirusem brodawczaka ludzkiego (HPV) w Gminie Józefów” stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2

1. Realizator programu zostanie wyłoniony w drodze konkursu ofert.
2. Upoważnia się Burmistrza Miasta Józefowa do przeprowadzenia konkursu ofert.

§ 3

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Józefowa.

§ 4

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miasta Józefowa

Cezary Łukaszewski

UZASADNIENIE

W kwietniu 2009 r. Światowa Organizacja Zdrowia opublikowała oficjalne stanowisko uznając raka szyjki macicy i inne choroby wywołane przez wirusa brodawczaka ludzkiego HPV, za problem zdrowia publicznego o zasięgu globalnym. Rak szyjki macicy w skali całego świata jest drugim co do częstości występowania nowotworem, który dotyka kobiety oraz drugą co do częstotliwości występowania przyczyną ich zgonów z powodu chorób nowotworowych. Globalnie co roku notuje się ok. 500 000 nowych zachorowań, a około 300 000 kobiet umiera z powodu raka szyjki macicy. Szacuje się, że na świecie liczba kobiet chorujących na raka szyjki macicy sięga 1,4 miliona. W Polsce na raka szyjki macicy zapada 3 600 kobiet rocznie i połowa z nich umiera (średnio pięć każdego dnia).

Mimo że rak szyjki macicy jest, zdaniem onkologów, jednym z najłatwiej wyleczalnych schorzeń nowotworowych, Polska zajmuje niechlubne czołowe miejsce w krajach UE pod względem śmiertelności kobiet. Fakt ten wynika z braku podstawowej wiedzy z dziedziny edukacji zdrowotnej oraz braku nawyków profilaktycznych. Rak szyjki macicy jest wyleczalny pod warunkiem wczesnego wykrycia. Tymczasem większość pacjentek zgłasza się do lekarza w momencie, gdy zaawansowanie choroby jest już znaczne.

Do zadań własnych gminy należy w szczególności opracowanie i realizacja oraz ocena efektów programów polityki zdrowotnej wynikających z rozpoznanych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców. Zgodnie z programem Szczepień Ochronnych, szczepienia przeciwko HPV znajdują się w wykazie szczepień zalecanych – niefinansowanych ze środków znajdujących się w budżecie Ministra Zdrowia. Mając to na uwadze Rada Miasta Józefowa już od 2009 r. podejmuje działania zmierzające do polepszania stanu zdrowia mieszkańców, uchwalając realizację programu zdrowotnego w zakresie szczepień przeciwko HPV.

Przewodniczący Rady Miasta Józefowa

Cezary Łukaszewski

Program polityki zdrowotnej pn.:
„Program profilaktyki zakażeń wirusem brodawczaka ludzkiego (HPV)
w Gminie Józefów”

1. Opis problemu zdrowotnego i epidemiologia

Wirus brodawczaka ludzkiego (HPV - human papilloma virus) należy do rodziny *Papillomaviridae*, która obejmuje ponad 100 typów wirusa. Wyróżniamy onkogenne i nieonkogenne typy HPV, wykazujące zróżnicowane powinowactwo narządowe. Istotne znaczenie mają wirusy onkogenne, które występują z różną częstotliwością i są oznaczane jako HPV 16, 18, 45, 31, 33, 52, 58, 35, 59, 56, 39, 51, 73, 68, 66. Wirusy te związane są z powstawaniem zmian przednowotworowych i nowotworów narządów płciowych, odbytu, jamy ustnej i krtani. Badania wykazują, że około 70 % przypadków raka szyjki macicy związane jest z zakażeniem HPV – typami 16 i 18. Zmiany niskiego stopnia zagrożenia mogą być wywoływane nie tylko przez typy onkogenne, ale w części przypadków mogą być związane z zakażeniem wirusami o niskim potencjale onkogennym, głównie HPV 6 i 11. Ponadto wirusy tego typu są odpowiedzialne za ponad 90% przypadków brodawek płciowych i brodawek okolic odbytu oraz dużej części zmian w jamie ustnej.

Najczęściej zakażenie HPV przebiega bezobjawowo. U kobiet do 25 roku życia większość infekcji ulega regresji w ciągu 12-18 miesięcy. Utrzymywanie się zakażenia powyżej 24 miesięcy może wskazywać na zakażenie wirusami o wysokim potencjale onkogennym. Badania epidemiologiczne doprowadziły do zidentyfikowania czynników, które sprzyjają wystąpieniu infekcji oraz zwiększają ryzyko infekcji przetrwałej. Są to: wczesne rozpoczęcie życia płciowego (przed 18 rokiem życia), duża liczba partnerów seksualnych, zakażenie HIV lub inne upośledzające system immunologiczny, palenie papierosów, wysoka rodność, stosowanie doustnej antykoncepcji, współistnienie innych infekcji przenoszonych drogą płciową oraz wiek, gdyż zachorowalność wzrasta z wiekiem (szczyt zachorowań przypada pomiędzy 45 a 55 r.ż.).

Objawy kliniczne raka szyjki macicy pojawiają się dość późno i wiele kobiet we wczesnych stadiach choroby nie zgłasza dolegliwości. Częsty sygnałem do podjęcia kroków

diagnostycznych jest nieprawidłowy wynik cytologii pobranej z szyjki macicy. Jednak dopiero wynik badania histopatologicznego upoważnia do rozpoznania choroby nowotworowej.

Należy podkreślić, że niezależnie od zastosowanych kosztownych procedur, leczenie raka szyjki macicy pozostawia trwałe, okaleczające ślad zarówno w ciele, jak i w psychice kobiety. Zbyt mało powszechna diagnostyka raka szyjki macicy, wysokie koszty leczenia, a także pokaźny odsetek przedwczesnych zgonów wielu kobiet, stanowią istotne przesłanki do intensyfikacji działań profilaktycznych ograniczających występowanie i skutki tej choroby.

Szczepienia zapobiegające zakażeniom HPV są elementem profilaktyki pierwotnej raka szyjki macicy. Nie wykluczają one profilaktyki wtórnej, jakim są cytologiczne badania przesiewowe. Cytologia pozwala na wykrycie zmian w obrębie szyjki macicy zanim nabiorą one charakteru nowotworowego. Rak szyjki macicy jest nowotworem, w przypadku którego uzasadnione jest prowadzenie skriningów, z uwagi na fakt, że szyjka macicy jest łatwo dostępna do badania. Stany przedrakowe są dobrze opisane i łatwo wykrywalne oraz można je leczyć.

W kwietniu 2009 r. Światowa Organizacja Zdrowia opublikowała oficjalne stanowisko uznając raka szyjki macicy i inne choroby wywołane przez wirusa brodawczaka ludzkiego HPV, za problem zdrowia publicznego o zasięgu globalnym. Rak szyjki macicy w skali całego świata jest drugim co do częstości występowania nowotworem, który dotyka kobiety oraz drugą co do częstotliwości występowania przyczyną ich zgonów z powodu chorób nowotworowych. Globalnie co roku notuje się ok. 500 000 nowych zachorowań, a około 300 000 kobiet umiera z powodu raka szyjki macicy. Szacuje się, że na świecie liczba kobiet chorujących na raka szyjki macicy sięga 1,4 miliona. W Polsce na raka szyjki macicy zapada 3 600 kobiet rocznie i połowa z nich umiera (średnio pięć każdego dnia).

Według danych Wojewódzkiego Ośrodka Koordynującego Populacyjne Programy Wczesnego Wykrywania Raka Piersi oraz Profilaktyki i Wczesnego Wykrywania Raka Szyjki Macicy w Warszawie w 2011 r. na raka szyjki macicy w województwie mazowieckim zmarło 211 kobiet i jest to drugie województwo po woj. Śląskim (234) z największą liczbą zgonów. W powiecie otwockim w 2011 r. zmarło 5 kobiet, zaś od 1999 r. na ten typ nowotworu w naszym powiecie zmarło 65 kobiet. Razem z woj. Śląskim województwo mazowieckie ma największą liczbę zachorowań (w 2011 r. było to 366 kobiet), w powiecie otwockim zachorowało 15 kobiet i jest to największa liczba zachorowań w skali całego województwa. Od 1999 r. na ten typ nowotworu zachorowało aż 2096 mieszkank powiatu.

Zgłaszalność na badania cytologiczne w ramach populacyjnego Programu Profilaktyki Raka Szyjki Macicy u kobiet w wieku 25-59 lat w Gminie Józefów w 2013 r. wynosiła 31,41% i po gminie Kołbiel (31,83%) jest najwyższa w powiecie. Jednakże o sukcesie można mówić dopiero wtedy, gdy przebadanych zostanie 70% populacji zakwalifikowanej do badania.

Mimo że rak szyjki macicy jest, zdaniem onkologów, jednym z najłatwiej wyleczalnych schorzeń nowotworowych, Polska zajmuje niechlubne czołowe miejsce w krajach UE pod względem śmiertelności kobiet. Fakt ten wynika z braku podstawowej wiedzy z dziedziny edukacji zdrowotnej oraz braku nawyków profilaktycznych. Rak szyjki macicy jest wyleczalny pod warunkiem wczesnego wykrycia. Tymczasem większość pacjentek zgłasza się do lekarza w momencie, gdy zaawansowanie choroby jest już znaczne.

2. Obecne postępowanie w omawianym problemie zdrowotnym ze szczególnym uwzględnieniem gwarantowanych świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Do zadań własnych gminy należy w szczególności opracowanie i realizacja oraz ocena efektów programów zdrowotnych wynikających z rozpoznanych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców (art. 7 ust. 1 pkt. 1 i art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych – Dz. U. z 2015 r. poz. 581 z późn. zm.). Zgodnie z programem Szczepień Ochronnych, szczepienia przeciwko HPV znajdują się w wykazie szczepień zalecanych – niefinansowanych ze środków znajdujących się w budżecie Ministra Zdrowia. Mając to na uwadze Gmina Józefów już od 2009 r. prowadzi szczepienia przeciwko HPV. Dotychczas zaszczepiona została grupa 294 dziewcząt w wieku 14 lat. Szczepienia zostały w 80% zrefundowane ze środków z budżetu gminy, 20% dopłacali sami rodzice. Tegoroczna akcja szczepień będzie kontynuacją akcji z ubiegłych lat.

3. Uzasadnienie potrzeby wdrożenia programu

1 lipca 2005 r. weszła w życie ustawa o ustanowieniu programu wieloletniego "**Narodowy program zwalczania chorób nowotworowych**" (Dz. U. z 2005 r. Nr 143, poz. 1200), którego celem jest: zahamowanie wzrostu zachorowań na nowotwory; osiągnięcie średnich europejskich wskaźników w zakresie wczesnego wykrywania nowotworów oraz wskaźników skuteczności leczenia; stworzenie warunków do wykorzystania w praktyce

onkologicznej postępu wiedzy o przyczynach i mechanizmach rozwoju nowotworów złośliwych; utworzenie systemu ciągłego monitorowania skuteczności zwalczania nowotworów w skali kraju i poszczególnych regionach kraju. W ramach programu podejmuje się działania w szczególności dotyczące m.in. wdrożenia populacyjnych programów wczesnego wykrywania, a w szczególności raka szyjki macicy. Został stworzony Program Profilaktyki Raka Szyjki Macicy, który realizowany jest przez 16 Wojewódzkich Ośrodków Koordynujących (WOK), nadzorowanych przez Centralny Ośrodek Koordynujący. Program skierowany jest do kobiet w wieku 25-59 lat, którym przysługuje raz na 3 lata bezpłatne badanie cytologiczne. Program ma na celu zmniejszenie umieralności kobiet na raka szyjki macicy a tym samym obniżyć wskaźnik umieralności z powodu tego typu nowotworu do poziomu osiągniętego w przodujących w tym zakresie krajach Unii Europejskiej.

4. Cele programu

a. Cel główny:

Obniżenie liczby zakażeń określonymi typami wirusa HPV, wywołującymi raka szyjki macicy, poprzez przeprowadzenie skutecznych szczepień w populacji dziewcząt w wieku 14 lat.

b. Cele szczegółowe:

- zmniejszenie zapadalności i umieralności na raka szyjki macicy mieszkanek Gminy Józefów w perspektywie wieloletniej,
- zwiększenie poziomu zgłaszalności na przesiewowe badania cytologiczne poprzez przeprowadzoną edukację,
- zwiększenie poziomu wiedzy i świadomości rodziców oraz młodzieży w zakresie zapobiegania chorobom nowotworowym, zakażeniom wywołanym przez wirusy brodawczaka ludzkiego.

c. Oczekiwane efekty i mierniki efektywności

- Oczekiwane efekty programu, zbieżne z ww. celami, oraz mierniki efektywności będą możliwe do oszacowania dopiero po długim czasie stosowania szczepionek przeciwko HPV (w ciągu około 15 lat od rozpoczęcia szczepień).

5. Adresaci programu

1) Oszacowanie populacji, której włączenie do programu jest możliwe

Do programu zaproszone zostaną dziewczynki z rocznika 2001, kończące w bieżącym roku kalendarzowym 14 lat, zamieszkałe na terenie gminy Józefów. Jest to populacja około 100 kobiet. Jednakże bazując na doświadczeniu z ubiegłych edycji programu, z grupy tej szczeni się zaledwie 50 % beneficjentów (reszta osób nie wyraża zgody na szczepienie). Zdarzają się także przypadki rezygnacji z uczestnictwa w programie przez kobiety, które wcześniej wypełniły deklarację przystąpienia do programu. Wówczas pozostają niewykorzystane, a już zakupione szczepionki. W takim przypadku niewykorzystane szczepionki Miasto Józefów chce przeznaczyć dla osób ze starszych roczników, które z różnych powodów nie zaszczepiły się wcześniej (np. z poprzedniej edycji pozostało szczepionek dla pięciu osób).

2) Tryb zapraszania do programu

- Informacje udzielane w sekretariacie oraz gabinecie lekarskim w Gimnazjum nr 1 w Józefowie .
- Informacja o programie zamieszczona na stronie internetowej gminy www.jozefow.pl.
- Informacja na tablicach ogłoszeń w szkołach, Urzędzie Miasta, Przychodni Miejskiej.
- Ogłoszenia parafialne.
- Informacja w lokalnej prasie.

6. Organizacja programu

1). Przeprowadzenie akcji informacyjno – edukacyjnej dotyczącej programu, wśród dziewcząt, mieszkank Józefowa i ich rodziców lub prawnych opiekunów, w tym zorganizowanie spotkań informacyjnych, przygotowanie materiałów edukacyjnych oraz zamieszczenie w lokalnej prasie i na stronach internetowych ogłoszeń o programie przez realizatora wyłonionego w drodze konkursu (nie przewiduje się przeznaczenia na akcję żadnych środków finansowych, bowiem realizator dostanie już skserowane opracowane przez Miasto Józefów materiały edukacyjne – załącznik nr 1; pozostałe etapy akcji informacyjnej nie wymagają nakładu żadnych środków pieniężnych),

- 2). Uzyskanie pisemnej zgody od rodziców lub opiekunów prawnych dziecka na wykonanie cyklu szczepień, poprzez dobrowolne wypełnienie odpowiedniej deklaracji przystąpienia do programu (załącznik nr 2),
- 3). Przeprowadzenie kwalifikacji dziewcząt do szczepień ochronnych poprzez wykonanie badań lekarskich,
- 4). Przeprowadzenie szczepień zgodnie z procedurami medycznymi tj. 3 dawki w cyklu 0-1-6 miesięcy.

Obecnie istnieją dwie szczepionki profilaktyczne:

- szczepionka czterowalentna Silgard/Gadasil firmy Merck, zawierająca białka strukturalne kapsydu HPV 6, 11, 16 i 18, skierowana jest przeciwko czterem najczęściej występującym typom HPV wywołującym szerokie spektrum zmian rozrostowych, niezłośliwych, przednowotworowych i nowotworowych na błonach śluzowych narządów płciowych i innych okolic ciała,
- szczepionka dwuwalentna Cervarix firmy GSK, zawierająca antygeny skierowane przeciwko wirusom HPV 16 i 18.

Obie szczepionki dają niewiele działań niepożądanych. Są to głównie bóle w miejscu podania, odczyn w miejscu wkłucia obejmujący: ból, zaczerwienie, świąd; często obserwowanym objawem są też zaburzenia ze strony układu pokarmowego (nudności, wymioty, biegunka), ze strony skóry obejmują one rumień, świąd, pokrzywkę (nie tylko w miejscu wkłucia) oraz bóle stawów. Objawy te są krótkotrwałe i ustępują najpóźniej po kilku dniach po iniekcji szczepionki. Szczepionki podaje się domięśniowo, w obu typach swoiste przeciwciała w wysokim stężeniu produkowane są po drugiej dawce szczepionki. Przerwanie cyklu szczepień po pierwszej dawce nie zapewnia odpowiednio wysokiego miana przeciwciał i cały cykl szczepień musi zostać powtórzony w pełniej formie. Przeciwwskazaniami do szczepienia są: znana reakcja alergiczna na drożdże (szczepionka czterowalentna jest rekombinowana przez drożdże), ciężkie choroby układowe, ciąża, trombocytopenia i inne skazy krwotoczne, które mogą być przyczyną powstania krwiaka w miejscu wkłucia, stany gorączkowe.

Świadczenia udzielane w ramach programu tj. szczepienie udzielane są w Gimnazjum nr 1 im. Łączniczek Armii Krajowej w Józefowie, ze względu iż 90% adresatek programu uczy się w nim. Szczepienia są przeprowadzone przez pielęgniarkę szkolną, posiadającą ukończony kurs szczepień, natomiast badanie kwalifikujące przez lekarza POZ. Świadczenia udzielane są w gabinecie pielęgniarki szkolnej, który został wyposażony w lodówkę do przechowywania szczepionek, zestaw przeciwwstrząsowy oraz niezbędny sprzęt do sztucznej

wentylacji i odsysania chorego na wypadek wystąpienia wstrząsu anafilaktycznego. Szczepienie odnotowywane jest w karcie zdrowia ucznia (załącznik nr 3), książeczce zdrowia dziewczynki, ponadto prowadzona jest systematyczna rejestracja niepożądanych objawów poszczepiennych oraz okresowo wysyłane są sprawozdania o wykonanych szczepieniach do organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Przed wykonaniem szczepienia zbierane są podpisane deklaracje zgody na szczepienie oraz uiszczana jest opłata w wysokości 20% ceny szczepionki u pracownika wybranego w drodze konkursu realizatora programu, oddelegowanego na ten dzień do szkoły. Uczestnik programu otrzymuje paragon jako dowód wpłaty.

Pełne uczestnictwo w programie polega na zrealizowaniu schematu szczepień szczepionką przeciwko wirusowi HPV. Uczestnik programu może zrezygnować na każdym jego etapie.

Realizator programu prowadzi rejestr prowadzonych szczepień wraz z potwierdzeniem uczestników programu o dokonanym szczepieniu (załącznik nr 4).

7. Koszty realizacji

a. Koszty jednostkowe

Koszt jednostkowy określony zostanie w wyniku rozstrzygniętego przetargu na zakup szczepionek – na podstawie poprzednich edycji programu można ocenić, że będzie on wahał się w granicach 100-130 zł za 1 dawkę szczepionki.

b. Planowane koszty całkowite

Środki na realizację programu zostały zabezpieczone w budżecie Gminy Józefów na rok 2016 w Dziale 851 rozdział 85149 w kwocie 15 000 zł. Koszt ten został wyliczony na podstawie kosztów jednostkowych z realizacji programów w latach 2009-2015.

c. Źródła finansowania, partnerstwo

Program zostanie w 80% zrealizowany ze środków pochodzących z budżetu Gminy, w 20% środki pochodzą od rodziców zaszczepionych dziewczynek.

Okres realizacji programu: Program realizowany będzie od maja do grudnia 2016 r.

Przewodniczący Rady Miasta Józefowa

Cezary Łukaszewski

Piśmiennictwo:

1. Narodowy Program Zwalczenia Chorób Nowotworowych oraz Narodowy Program Profilaktyki raka Szyjki Macicy, dostępne w formie elektronicznej na www.mz.gov.pl
2. Europejski Kodeks Walki z Rakiem dostępny w formie elektronicznej na www.kodekswalkizrakiem.pl
- 3) www.who.int/en
- 4) Dane z Wojewódzkiego Ośrodka Koordynującego Populacyjne Programy Wczesnego Wykrywania Raka Piersi oraz Profilaktyki i Wczesnego Wykrywania Raka Szyjki Macicy Centrum Onkologii-Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie, dostępne pod adresem <http://epid.coi.waw.pl/krn/>